

MITROPOLIA OLTENIEI

REVISTA

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI,
ARHIEPISCOPIEI RÂMNICULUI,
EPISCOPIEI SEVERINULUI ȘI STREHAIEI,
EPISCOPIEI SLATINEI ȘI ROMANAȚILOR
ȘI
A FACULTĂȚII DE TEOLOGIE - CRAIOVA

ANUL LXXIV (885-888), NR. 9-12, SEPTEMBRIE-DECEMBRIE, 2022

EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA
ISSN 1013-4239

CUPRINS

PASTORALE

† ÎPS Dr. IRINEU

Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

Pastorală la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos..... 9

† ÎPS VARSANUFIE

Arhiepiscopul Râmnicului

Pastorală la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos..... 14

† PS NICODIM

Episcopul Severinului și Strehaiei

Pastorală la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos..... 21

† PS SEBASTIAN

Episcopul Slatinei și Romanașilor

Pastorală la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos..... 26

STUDII

ÎPS Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA

Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

Legământ și iubire în iconomia mântuirii lumii prin Logosul înomenit..... 30

Pr. Prof. Univ. Dr. SORIN COSMA

Războiul – crimă antisocială și păcat strigător la cer..... 60

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN IVAN

Predica și contextul propovăduirii..... 73

Pr. Conf. Univ. Dr. IULIAN MIHAI L. CONSTANTINESCU

Norme canonice și politico-bisericești privind statutul disciplinar al monahilor..... 94

Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU

Monarhia de drept divin după Cărțile Regilor în Învățăturile lui

Neagoe Basarab către fiul său Teodosie..... 114

Pr. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

Episcopul Gherasim Safirin – restituire apologetică.

Despre „criza bisericească” (1909-1911) 125

Pr. Lect. Univ. Dr. MIHAI CIUREA <i>Reprezentarea vieții și activității Mântuitorului în Coran.....</i>	141
Pr. Lect. Univ. Dr. CĂTĂLIN CONSTANTIN DAN <i>Biserica „Adormirea Maicii Domnului - Madona Dudu” din Craiova și icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului.....</i>	157
Lect. Univ. Dr. VICTOR ȘAPCĂ <i>Circulația axioanelor duminicale compuse de Ghelasie Basarabeanul în manuscrise și tipărituri.....</i>	171
Expert restaurator Lect. Univ. Dr. ADRIANA-GABRIELA MARDALE Expert restaurator Lect. Univ. Dr. ALEXANDRINA BĂDESCU <i>Biserica de lemn din Ersig, comuna Vermeș, județul Caraș-Severin. Metodologia de conservare-restaurare.....</i>	189
Pr. Dr. CONSTANTIN POGOR <i>De la cartea biblică Psalmii la corpusul liturgic Psaltirea Istoria, contextul și motivațiile acestei transformări.....</i>	206
Diak. Dr. SORIN-GRIGORE VULCĂNESCU <i>Bioethik und Kirche. Warum brauchen wir Bioethik in der Kirche? Warum brauchen wir die Kirche in der Bioethik? (I).....</i>	220
Pr. Prof. Dr. EMILIAN DUMITRU PĂUNESCU <i>Viața în Hristos – lepădarea de egoismul patimilor, poftelor și păcatelor.....</i>	234
Drd. GABRIEL GIODEA <i>Elemente de expresivitate în reprezentarea picturală a spațiului interior în arta modernă și contemporană.....</i>	265
Pr. Prof. Drd. MIHAI CAPȘA TOGAN <i>Aspecte antropologice ale familiei iudaice în Antichitate. Plata rabinică ketubah și tradiția acesteia.....</i>	269
Drd. MARIA-CĂTĂLINA GHINEA <i>Iconografia bizantină - evoluție și concepte regăsite și în spațiul românesc.....</i>	284

TRADUCERI ȘI DIORTOSIRI

Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN I. BĂJĂU

Din opera predicatorială a Sfântului Proclu al Constantinopolului:

Omilia a XXXII-a. La Sfântul Paște..... 295

PREDICI, CATEHEZE, COMENTARIU, MEDITAȚII

ÎPS Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA

Duminica a XXVII-a după Rusalii, tămăduirea femeii gârbove

(Luca 13, 10-17)..... 298

Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN-CRISTIAN MAZILIȚA

Taina venirii Domnului în lume exprimată în Pilda samarineanului milostiv.

Predică la duminica a XXV-a după Rusalii (Luca 10, 25-37)..... 308

CĂRȚI ȘI REVISTE, LANȘĂRI EDITORIALE ȘI RECENZII

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

Olivier Clément, Transfigurarea timpului în lumina tradiției ortodoxe, traducere din limba franceză de Măriuca și Adrian Alexandrescu,

Ed. Spandugino, București, 2021, 272 pp. 314

Pr. Lect. Univ. Dr. MIHAI CIUREA

Arhiepiscopul Dimitri Royster, Comentariu la Epistola Sfântului Apostol

Iacov, trad. Prof. dr. Camil Marius Dădârlat, Ed. Basilica, București,

2021, 216 pp. 320

Dr. SILVIU – CONSTANTIN NEDELICU

Preot Antonel Marius Dumitru, Arhiepiscopul Gherontie Nicolau al

Constanței (1866-1948). Viața și opera, București, Ed. Muzicală,

2013, 362 pp. 324

Drd. IOAN-DANIEL MANOLACHE

Pr. Marian Vild, Căsătoria și familia în epistolele Sfântului Apostol Pavel,

Ed. Universității din București, 2021, 206 pp. 328

EVENIMENT

Diac. Dr. SORIN-GRIGORE VULCĂNESCU

Cea de-a 11-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor –

„Iubirea lui Hristos mișcă lumea către reconciliere și unitate”..... 331

Reprezentarea vieții și activității Mântuitorului în Coran

Pr. Lect. Univ. Dr. MIHAI CIUREA¹

Cuvinte cheie: *Coran, Islam, Profet, Mesia, Fiul Mariei, Cuvântul lui Dumnezeu*

Keywords: *Quran, Islam, Prophet, Messiah, Son of Mary, the Word of God*

Preliminarii

Cartea sfântă a islamului este Coranul, care în limba arabă înseamnă „recitare”. Tradiția islamică mărturisește că acest text sacru i-a fost dictat Profetului Mahomed de către însuși Arhanghelul Gavriil (*Djibril*). În urma cercetărilor savante s-a constatat însă o anumită eterogenitate literară și teologică a acestui corpus, astfel încât cele 114 capitole (sure), secțiuni de lungimi diferite, se prezintă de fapt ca o compilație de afirmații diferite, uneori chiar contradictorii. Astfel, repetițiile, schimbările de subiect sau rupturile de ton ne dezvăluie Coranul ca fiind mai degrabă un mozaic de sentințe decât un tratat doctrinar monolitic. Nici logica dispunerii nu este foarte evidentă, doar dacă nu s-a avut în vedere criteriul cantității: cu excepția primei sure, se merge de la mare la mic (*i.e.* capitolele mai lungi le precedă pe cele scurte). În pofida caracterului său sapiențial, Coranul nu este mai puțin diversificat decât Noul Testament, lăsându-ne impresia că au existat mai mulți autori, ceea ce corespunde polifoniei acestui text sacru.

Mai mult decât atât, critica istorică a decelat două straturi succesive care stau la originea surelor coranice, strâns legate de biografia Profetului. În perioada cuprinsă între nașterea (aprox. 570) și moartea sa (aprox. 634-635), Mahomed a trăit la Mecca, apoi s-a mutat, împreună cu adepții săi, la 500 de km distanță, în oaza Yathrib, viitoarea Medina. Acesta din urmă a fost locul exilului său, Hegira (622), considerată în mod tradițional ca începutul erei musulmane. Începând cu sec. al X-lea, tradiția islamică a început să facă distincția între cele 86 de sure meccane și cele 28 de sure medineze. La Medina, polemica împotriva adversarilor evrei și creștini se înăsprește, în vreme ce dispozitivul legislativ se relaxează. Cu toate acestea, nu există un consens în rândul specialiștilor în privința distribuției surelor între Mecca și Medina, având în vedere lipsa mărturiilor istorice din această perioadă.² În definitiv, din punct de vedere al criticii textuale, ceea ce citim

¹ Universitatea din Craiova, Facultatea de Teologie Ortodoxă.

² Vezi: THEODORE NOLDEKE, *The History of the Qur'an*, Leiden-Brill, Boston, 2013.

astăzi ca fiind textul sfânt al islamului nu este „Coranul lui Mohamed”, ci un text fixat de cel de-al treilea calif, Uthman ibn Affan, un ginere al lui Mohamed, mort în anul 656. Pentru a completa, trebuie să amintim faptul că există și o literatură importantă care s-a conturat în jurul Coranului: *Sîra* (biografia Profetului Mahomed); *Hadis* (consemnarea, începând cu sec. al VIII-lea, a faptelor și spuselor Profetului Mahomed, un fel de comentariul al Coranului, care aduce lămuriri asupra locurilor obscure și enigmelor). Aceste *hadis*-uri sunt importante și pentru că prezintă, pe lângă unele referințe veterotestamentare, numeroase sentințe atribuite lui Iisus, unele asemănătoare cu cele spuse în Evanghелиi, altele izvorâte din înțelepciunea ancestrală. Ele mărturisesc, după Mahomed, despre o cunoaștere a scrierilor evanghelice.³

Referințele la Iisus în Coran se împart, în genere, în patru teme principale: 1. Nașterea și copilăria; 2. Învățătura și minunile; 3. Natura și statutul față de Dumnezeu-Allah; 4. Moartea și Învierea. Însă reprezentarea lui Iisus Hristos în islam este destul de problematică, în special din cauza faptului că lectura Coranului relativ la acest subiect lasă o dublă impresie. Pe de o parte, este evident că Iisus reprezintă o figură marcantă, deși nu este menționat foarte des în acest text sacru. Mahomed însuși vorbește cu mult respect despre „Profetul Iisus” în Coran și Îl amintește în paisprezece capitole (sure) ale acestuia, alături de Avraam și Moise. Așadar, deși numai nouăzeci și trei de versete (care se regăsesc preponderent în surele 3, 5 și 19) din mai mult de șase mii de versete coranice (numite și *'aaya*, pl. *'aayaat*) vorbesc despre Iisus și despre Maria, mama Sa, rolul și demnitatea lor sunt remarcabile. Astfel, „Fiul Mariei” (cea mai frecventă denumire a lui Iisus în Coran) Se naște în mod supranatural din Fecioară și este fără de păcat, figură eminentă în rândul profeților, Mesia, Duh și Cuvânt al lui Dumnezeu: „Mesia Isus, fiul Mariei, este trimisul [*n.ns.* profetul] lui Allah, cuvântul Său pe care El l-a transmis Mariei și un duh de la El”.⁴ Pe de altă parte, Coranul neagă categoric natura divină a lui Iisus Hristos: „Mesia, fiul Mariei, nu este decât un trimis [*n.ns.* profet], asemenea trimișilor [*n.ns.* profeților] de dinainte de el, iar mama lui este o femeie cu evlavie adevărată” (5, 75); „Necredincioși sunt aceia care spun: «Dumnezeu e Mesia, fiul Mariei!»” (5, 72). Așadar, reprezentarea lui Iisus Hristos biblic în textul Coranului ridică o întrebare firească, de o dificultate teologică

³ Cf. TARIF KHALDI, *Un musulman nommé Jésus. Dits et récits dans la littérature islamique*, Albin Michel, Paris, 2003.

⁴ Pentru citările din Coran, vom folosi ediția românească *Traducerea sensurilor Coranului cel sfânt în limba română*, Ediția a V-a, Ed. Islam, București, 2006, p. 163.

fundamentală: ne putem imagina, în islam, o altă persoană divină alături de Dumnezeu-Allah?⁵

Pentru a putea răspunde trebuie să înțelegem foarte bine contextul istoric și teologic, care se situează la șase secole distanță de viața și activitatea pământească a Mântuitorului Hristos. Există un consens în rândul specialiștilor istorici cu privire la faptul că religia islamică înflorește într-un timp și un loc în care figura lui Iisus era bine cunoscută. Se știe, de asemenea, și faptul că Arabia pre-islamică (Arabia sec. al VII-lea în care a trăit Mahomed) se afla la intersecția dintre iudaism, creștinism, zoroastrism și cultele politeiste ale Peninsulei Arabe. În ceea ce privește creștinismul, acesta prosperă sub diferite forme marginale care coexistă dar sunt rivale: iudeo-creștini, gnostici și comunități baptismale. Astfel, islamul s-a născut, în mod paradoxal, atât dintr-o preluare a elementelor constitutive ale iudaismului și creștinismului, cât și dintr-o reacție față de aceste tradiții religioase. Acesta este motivul pentru care elementele biblice (Vechiul și Noul Testament) și parabiblice (Evangheliile apocrife) sunt prezente în literatura coranică. În acest sens, putem spune că, dincolo de un efect de generare spontană, Coranul poate fi privit ca un păstrător al tradițiilor religioase preexistente și chiar ca o încercare originală de sinteză a acestora.

Islamul ca religie monoteistă

Se știe foarte bine faptul că islamul, ca religie monoteistă, s-a născut din afirmarea unicității lui Allah, împotriva oricărei alte divinități concurente. Partea cea mai importantă a crezului musulman afirmă, fără echivoc, faptul că „nu există altă divinitate decât Dumnezeu” (arb. *la illah illa Allah*). Această realitate despre un monoteism radical, pe care o putem califica drept dogma fondatoare a religiei islamice, este întărită în toate cele 114 de sure ale textului coranic. În privința iudaismului, negarea existenței oricărei alte divinități nu ridică probleme și este folosită chiar ca argument împotriva politeismului arab și a creștinismului. Ca și în iudaism, ideea filiației divine este de neconceput în islam. De aceea, în această privință, Coranul este categoric: „Necredincioși sunt și aceia [*n.ns.* creștinii] care spun: « Dumnezeu este treimea din trei » [*n.ns.* dogma Sfintei Treimi], căci nu există altă divinitate în afară de [Allah] cel Unic și de nu vor înceta să vorbească astfel, îi va atinge și pe cei necredincioși dintre ei chin dureros” (5, 73); „O, voi oameni ai Scripturii [*n.ns.* creștinii]! Nu exagerați în privința religiei voastre [*n.ns.* rolul și natura divină a lui Iisus] și nu spuneți despre Allah decât adevărul! [...] Credeți, așadar, în Allah și în trimișii [*n.ns.*

⁵ Vezi NICOLAE ACHIMESCU, „Cum este văzut Iisus Hristos în Coran”, în *Universul religios în care trăim*, coll. „Media Christiana”, seria „Lumina”, Ed. Basilica, București, 2013, p. 406-410.

profeții] Săi. Și nu spuneți « Trei! ». Opriti-vă de la aceasta și va fi mai bine pentru voi. Allah nu este decât un Dumnezeu Unic. Slavă Lui! Să aibă El un copil? Ale Lui [Allah] sunt cele din ceruri și de pe pământ și Allah este cel mai bun Ocrotitor [*Wakil*]” (4, 171); „Spune: « El este Allah, Cel Unic! Allah-us-Samad [*n.ns.* Allah este Stăpânul]! El nu zămisleşte și nu este născut. Și El nu are pe nimeni egal! »” (112, 1-4). Lucrurile par foarte clare până aici!⁶

Trebuie însă să ne întrebăm foarte serios și care sunt formele de creștinism cu care are de-a face în mod direct acest monoteism radical al lui Mahomed. Se pare că varianta creștină marginală pe care acesta o cunoaște este monofizitismul, o erezie hristologică apărută în sec. al V-lea d.Hr., foarte activă în Orient în acel moment. Principalul promotor al acestei erezii a fost călugărul Eutihie din Constantinopol (378-454) ucenic al Patriarhului Chiril al Alexandriei, care învăța că, după Întrupare, Iisus Hristos a avut o singură natură sau fire, cea divină, natura (firea) omenească fiind absorbită de cea dumnezeiască. Condamnat de Sinodul IV Ecumenic (Calcedon, 451), monofizitismul eutihian nu era foarte departe de gândirea gnostică, pe care biblioteca descoperită în 1945 la Nag Hammadi (la 600 km sud de Cairo) ne-a ajutat să o cunoaștem mai bine.

Concepția creștină despre trinitate, care vorbește despre Dumnezeu Unul în ființă dar întreit în Persoane, nu putea decât să fie contestată de către Mahomed, în repulsia sa funciară față de orice derapaj politeist. În acest context, cinstirea Sfintei Treimi (specifică ortodoxiei creștinismului) devenea efectiv pretextul „ideal” pentru acuzația de triteism. Acest lucru se vede foarte clar dintr-un verset al Coranului: „Și când va zice Allah: «O, Isus, fiu al Mariei!» Le-ai spus tu oamenilor: «Luăți-mă pe mine și pe mama mea drept dumnezei în locul lui Allah?», el îi va răspunde: « Mărire Ție! Eu nu aș fi putut să spun ceea ce nu aveam dreptul să spun! Dacă aș fi spus, ai ști, căci Tu doară știi ce este în sufletul meu, pe când eu nu știu ce este în sufletul Tău! Doară Tu ești Marele Știutor al celor neștiute!»” (5, 116). Așadar, „Iisus coranic” ar respinge ideea de a sta la baza teologiei trinitare. În mod surprinzător însă „treimea” despre care se vorbește aici este formată din Dumnezeu (Allah), Iisus și Maria. Probabil că înlocuirea Sfântului Duh cu Fecioara Maria ține de importanța pe care o capătă cultul mariologic în special în Biserica Orientală, după Sinodul III Ecumenic (Efes, 431), care a stabilit faptul că Maica Domnului trebuie considerată „Născătoare de Dumnezeu” (gr. *Theotokos*), pentru că a dat naștere nu doar unui om, ci lui Dumnezeu Întrupat, și „Pururea Fecioară” (gr. *Aeiparthenos*).

⁶ Vezi NADIA ANGHELESCU, *Introducere în Islam*, coll. „Orizonturi spirituale”, Ed. Enciclopedică, București, 1993, pp. 17-18.

Am putea spune că, din nefericire, Mahomed judecă „creștinismul” pe care îl are în fața ochilor, iar rugăciunea adresată lui Iisus și Mariei constituie, din punctul lui de vedere, un început de politeism, mai precis un triteism. Se știe că dezbaterile hristologice din sec. IV-V, care se leagă în mod direct de primele patru Sinoade Ecumenice, au hotărât asupra celor două firi ale Mântuitorului Hristos și asupra consubstanțialității Fiului cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Însă chiar dacă aceste hotărâri sinodale au definit dogma trinitară și dogma hristologică, creștinismul oriental a rămas o vreme divizat între nestorienii (care accentuau firea omenească) și monofiziții (care o accentuau pe cea dumnezeiască). Pe scurt, Mahomed cunoaște nemijlocit realitatea unui creștinism marginal, am putea spune chiar eretic, care, într-un fel sau altul, credea în dumnezeirea lui Iisus Hristos, fără a renunța însă la tot felul de dispute cu privire la acest subiect. Or, monoteismul radical proferat de Mahomed nu putea decât să respingă în mod categoric orice tip de învecinare a lui Allah, ca Dumnezeu unic, cu o altă persoană. În concepția sa, tocmai în aceasta constă păcatul necredinței creștinilor: „Allah nu iartă să I se facă vreun părtaș. Afară de aceasta, El iartă cui voiește. Iar acela care pune în rând cu Allah un părtaș, născocoște un mare păcat!” (4, 48); „Nu se cuvine ca Allah să-Și atribuie un fiu! Mărire Lui! Dacă El hotărăște un lucru, atunci El zice « Fii! », iar el este!” (19, 35).

Biografia Profetului Mahomed⁷ vorbesc adesea despre legăturile acestuia cu creștinismul siriac, în special despre convorbirile sale cu călugărul nestorian Bahira din Bosra, care îl inițiază în acest subiect. Așa se face că, așa cum vom vedea, cunoștințele despre Iisus Hristos așa cum reies din textul Coranului depind mai mult de Evangheliile apocrife decât de scrierile canonice ale Noului Testament. Astfel, credința creștină pe care o înfățișează Mahomed se dovedește a fi impregnată puternic de derapajele eretice specifice creștinismului marginal, deși nu trebuie să ne imaginăm vreo „conspirație”, întrucât respectarea canonului biblic nu se făcea *stricto sensu* așa cum se întâmplă astăzi. Pe de altă parte, lipsa oricărei explicații suplimentare despre Iisus Hristos indică, cel mai probabil, faptul că predicarea Evangheliilor era bine cunoscută ascultătorilor săi.⁸

Nașterea și copilăria lui Iisus

Coranul prezintă două relatări cu privire la Nașterea lui Iisus. Prima dintre acestea se află în sura 3 care este intitulată generic „Familia lui Imran” (*Surat 'al 'Imran*), pentru că se referă în bună parte (vv. 33-63) la

⁷ În limba română, vezi Dr. MOHAMMAD HABASH, *Viața Profetului Mahomed*, Traducere de Mihai Valentin Vladimirescu, Nicoleta Presură, Ed. Universitaria, Craiova, 2009.

⁸ Cf. DANIEL MARGUERAT, *Vie et destin de Jésus de Nazareth*, Editions du Seuil, Paris, 2019, p. 343-346.

familia lui Iisus. În Coran, Tatăl Fecioarei Maria se numește Imran. Elisabeta este o soră a Mariei. Acestea două, împreună cu Iisus, Ioan Botezătorul (considerat văr al lui Iisus) și Zaharia, soțul Elisabetei, formează „familia Imran”. După tradiție, mama Mariei se numea Ana, iar tatăl ei se numea Imran: „Allah i-a ales pe Adam, pe Noe, familia lui Avraam și familia lui Imran peste toate lumile [din vremea lor]” (3, 33). Scena Bunei-Vestiri este precedată de scena Nașterii Mariei (*Maryam*; cf. vv. 35-41), fiica lui Imran, pe care mama sa o încredințează lui Dumnezeu (Allah). Copila Maria viețuiește în Templu în cucernicie și primește în fiecare zi hrană de la Dumnezeu, spre uimirea preotului Zaharia, unchiul său. Acesta îi cere Domnului său să îl binecuvânteze cu un urmaș, deși soția sa este stearpă. Pe când se ruga, stând în picioare, în Templu, îngerii îi vestesc nașterea lui *Yahya* (i.e. Sf. Ioan Botezătorul), care va adevăra un cuvânt al lui Allah. [Și el va fi] un bărbat nobil, neprihănit, un profet dintre cei evlavioși” (3, 39b). Zaharia cere un semn și acesta va consta în faptul că, vreme de trei zile, nu va putea vorbi cu oamenii decât prin semne, dar aceasta va fi o ocazie bună să-L pomenească pe Domnul mai des și să-L laude seara și dimineața.

Narațiunea continuă cu scena propriu-zisă a Bunei-Vestiri: „Îngerii au zis: «O, Maria! Allah te-a ales și te-a făcut curată. El te-a ales peste femeile lumilor! O, Maria! Fii cu ascultare față de Stăpânul tău, prosternează-te și pleacă-te, rugându-te împreună cu cei ce se pleacă!». Acestea sunt dintre veștile necunoscutului pe care Noi ți le revelăm. Tu nu ai fost lângă ei, când ei au aruncat calemurile lor [pentru a hotărî] care dintre ei s-o ocrotească pe Maria și nu ai fost lângă ei nici când ei au avut discuția. Îngerii au zis: «O, Maria! Allah îți vestește un Cuvânt din partea Lui: numele lui va fi Al-Masih, Isa, fiul Mariei, măreț în această lume ca și în lumea de Apoi și unul dintre cei mai apropiați [de Allah]. El le va vorbi oamenilor din pruncie, la fel și când va fi bărbat între două vârste și va fi dintre cei evlavioși». Ea a zis: «Doamne, cum să am un copil fără să mă fi atins un bărbat?» I-a răspuns El: «Întocmai așa!» Allah creează ceea ce voiește El. Când El hotărăște un lucru, El spune doar «Fii» și el este de îndată!. Și El îl va învăța scrierea și înțelepciunea, Tora și Evanghelia” (3, 42-48).

În cele spuse mai sus recunoaștem fără nicio urmă de îndoială cuvintele relatate în primul capitol al Evangheliei după Luca, după binecunoscutul prolog lucian adresat „preaputernicului Teofil” (vv. 1-4), respectiv vestea Nașterii Sf. Ioan Botezătorul preotului Zaharia, tatăl său, în Templul din Ierusalim și consecințele acesteia (vv. 5-25) și Buna-Vestire

adusă de Arhanghelul Gavriil Fecioarei Maria.⁹ Pe de altă parte, sesizăm faptul că narațiunea lucană este combinată cu elemente despre nașterea Mariei și copilăria sa în Templu preluate din faimoasa Protoevanghelie a lui Iacob (V-X). Aici are loc un dialog direct între un înger al Domnului și Ana, mama Mariei, care promite să-și dăruiască pruncul Templului (băiat ori fată), apoi este descris un al doilea dialog între doi îngeri și Ioachim păstorul despre faptul că Ana va rămâne însărcinată. După nouă luni, Ana aduce pe lume o fată și îl preamărește pe Domnul. La numai șase luni, Maria face primii șapte pași, moment în care mama sa își promite să o încredințeze Templului. La un an ai fetiței, Ioachim face o masă mare și cheamă preoții, învățații, bătrânii și întreg poporul lui Israel, apoi o duce înaintea arhierilor care o binecuvântează. Când împlinește doi ani, Ioachim îi spune Anei că este timpul ca Maria să fie dusă la Templu. La rugămintea mamei, lucrurile se mai amână cu un an. Când Maria împlinește trei ani este dusă la Templu, fiind însoțită de un alai de fecioare, fiicele neîntinate ale evreilor, cu făclii în mâini. Aici preotul o întâmpină cu bucurie, o sărută și o binecuvântează, așezând-o pe a treia treaptă a altarului, iar Domnul Dumnezeu a pogorât har asupra ei. Maria a rămas în Templul Domnului până la vârsta de 12 ani, curată ca o porumbiță și primea hrană din palma unui înger. După ce este verificată voia Domnului de către Marele Preot, fecioara Domnului, copila Maria este încredințată bătrânului Iosif, care o lasă în casa sa și pleacă la treburile sale. Fecioara Maria se reîntoarce la Templu, alături de alte șapte fecioare, pentru a țese purpura și porfirul catapetesmei.¹⁰

În același text apocrif, urmează „Buna-Vestire” (XI, 1-3): „Într-o zi a luat urciorul și s-a dus la apă. Când, iată, o voce îi spune: «Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvântată ești între femei». Ea se tot uita în dreapta și-n stânga, să vadă oare de unde vine glasul acela, Apoi,

⁹ „Iar în a șasea lună a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, către o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Și intrând îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei. Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? Și îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit. Și a zis Maria către înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? Și răspunzând, îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema. Și iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință. Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și îngerul a plecat de la ea” (Luca 1, 26-38).

¹⁰ Cf. *Evanghelii apocrife*, Traducere, studiu introductiv, note și prezentări de Cristian Bădiliță, Ediția a V-a, Ed. Vreamea, București, 2016, p. 67-71.

tremurând de spaimă, se întoarse acasă. Puse urciorul jos, luă porfirul, se așază pe scaun și începu să coasă. Când, iată, un înger al Domnului apăru în fața ei și-i zise: «Nu te teme, Maria, că ai găsit har la Atotstăpânitorul și vei rămâne grea de a Cuvântului Lui». Auzind acestea, Maria cugetă în sine, apoi întrebă: «Dacă rămân grea de la Dumnezeuul vieții, voi naște ca toate celelalte femei?». Atunci îngerul îi răspunde: «Nu, Maria, ci o putere a Domnului se va revărsa ca o umbră peste tine. De aceea rodul sfânt care se va naște din pântecul tău va fi numit Fiu al Celui Preaînalt. Și-i vei pune numele Isus. Căci El va mântui poporul acesta de păcate». Și a răspuns Maria: «Iată roaba Domnului la picioarele Sale! Facă-mi-se după cuvântul tău».¹¹

Cea de-a doua relatare a Coranului se află în sura 19, care este intitulată generic „Sura Mariei” (*Surat Maryam*). Titlul este luat după versetul 16 și următoarele, în care apare povestirea despre Maria și Nașterea lui Iisus. Anterior scenei nativității este reluată „Povestea despre Zaharia”, tatăl lui Ioan Botezătorul, când Allah S-a milostivit spre el și i-a dăruit un copil, lui și soției sale sterpe. Narațiunea continuă cu scena propriu-zisă a nativității: „Pomeneste în Carte [Coranul] și de Maria, când ea s-a retras de la neamul ei într-un loc spre răsărit. Și a pus între ea și între ei un vâl! Și atunci am trimis la ea Duhul Nostru, care i s-a arătat cu înfățișarea unui om adevărat. A zis ea: «Caut apărare la Cel Milostiv față de tine! Dacă tu ești cuvios, [nu te apropia de mine]!». I-a răspuns el: «Eu sunt numai un trimis al Domnului tău ca să-ți vestesc un prunc curat!» Însă ea a zis: «Cum să am eu un prunc, dacă nu m-a atins nici un bărbat și nici târfă nu sunt?». I-a răspuns el: «Așa este! Dar Domnul tău a zis: Acesta pentru Mine-i [un lucru] ușor! Și-I vom face Noi un semn pentru oameni și o îndurare din partea Noastră! Acesta-i un lucru [de mult] hotărât!». Și ea l-a zămislit și s-a retras cu el într-un loc depărtat. Și-au apucat-o durerile lângă trunchiul unui curmal și a zis ea: «O, de aș fi murit înainte de aceasta și cu totul de-as fi fost uitată!». Dar [un glas] a strigat-o de sub ea: [zicându-i]: «Nu fi mâhnită! Domnul tău a făcut mai jos de tine un pârâiaș! Și scutură spre tine trunchiul de curmal, căci el va lăsa să cadă lângă tine curmale proaspete coapte! Așadar, mănâncă, bea și fii fericită [de copilul tău]! Iar de vei vedea tu vreun om, spune-i lui: Eu i-am juruit Celui Milostiv un post și de aceea nu voi sta astăzi de vorbă cu nici un om!». Apoi a venit cu el la neamul ei, purtându-I [în brațe]. Și i-au zis ei: «O, Maria, tu ai făcut un lucru îngrozitor! O, soră a lui Aaron, tatăl tău nu a fost un om [făcător] de rău, iar mama ta nu a fost o târfă!». Ea [Maria] a făcut semn spre el, dar ei au zis: «Cum să vorbim cu acela care este un prunc de leagăn?». Dar el [pruncul] a zis: «Eu sunt robul lui Allah! El mi-a dăruit Scriptura și m-a făcut profet! Și

¹¹ IBIDEM, p. 71-72.

El m-a binecuvântat, oriunde aş fi, şi mi-a poruncit Rugăciunea [As-Salat] şi Dania [Az-Zakat], cât voi trăi. Şi bunăcuviinţă faţă de născătoarea mea! Şi nu m-a făcut pe mine trufaş, nici ticălos! Şi pacea fie asupra mea în ziua în care m-am născut şi în ziua în care voi muri şi în ziua în care voi fi adus la viaţă [din nou]!» [Spune, Muhammed]: «Acesta este Isus, fiul Mariei!». Aceasta este povestea adevărată de care ei se îndoiesc!» (19, 16-34).

După cum se observă, dreptul Iosif lipseşte cu desăvârşire din textul coranic, care se apropie în acest caz foarte mult de literatura apocrifă. De pildă, faptul că Maria se retrage „într-un loc depărtat” ne face să ne gândim la locul pustiu în care aceasta ajunge împreună cu Iosif, călare pe o măgăriţă, în Protoevanghelia lui Iacob (XVII, 3). Mai departe, episodul curmalului reprezintă transpunerea unei minuni istorisite în Evanghelia lui Pseudo-Matei (XX, 1-2), un text din a doua jumătate a sec. al VI-lea d.Hr., deşi acolo evenimentul (palmierului) este legat de fuga Familiei sfinte în Egipt.¹² Deşi la prima vedere pare exclusă o dependenţă literată faţă de cele două Evanghелиi apocrife menţionate mai sus, putem conchide faptul că în textul Coranul naraţiunea se urzeşte în maniera midraşului, prin parafrază, grefându-se pe episoade care circulă în tradiţia orală, în care motive canonice se amestecă aproape natural cu cele apocrife (ceea ce se întâmplă uneori şi în iconografia bizantină).¹³ Mai mult decât atât, Pruncul care vorbeşte din scutece ne trimite la o imagine prezentă în Evanghelia arabă a copilăriei Mântuitorului, încă din primul său capitol: „Am găsit cele ce urmează în cartea preotului Iosif. Acesta a trăit pe vremea lui Cristos, iar unii zic că ar fi însuşi Caiafa. Aşadar, el povesteşte că Isus a vorbit pe când se afla în leagăn, zicând mamei sale, Maria: «Eu sunt Isus, Fiul lui Dumnezeu, Logosul pe care L-ai născut după cum ți-a vestit îngerul Gabriel. Tatăl Meu M-a trimis ca să izbăvesc lumea»”.¹⁴ Ne putem imagina cum circulau toate aceste relatări erau prezente în evlavia populară, în sec. al VII-lea d.Hr. Mahomed însă le prelucrează şi adaptează Naşterea lui Iisus la propriul său „canon” teologic, evitând să exprime în mod explicit filiaţia divină, dar respectând puritatea şi fecioria Mariei, singura femeie al cărei nume apare în Coran (34 de ocurenţe), chiar mai des decât al lui Iisus (25 de

¹² IBIDEM, p. 208-209.

¹³ Un exemplu relevant în acest sens îl reprezintă registrul iconografic al unei Bisericii închinată Maicii Domnului, ale cărei ruine au fost descoperite în 1990. Zidit în sec. al V-lea între Ierusalim şi Betleem, în proximitatea mormântului Rahelei, şi sfinţit de Ikelia Romana, acest locaş de cult octogonal avea în centru o piatră care marca locul în care Maria s-a odihnit cu ocazia fugii în Egipt. Totodată, aici ar fi făcut Sfânta Fecioară un popas (gr. *Kathisma*) cu puţin înainte de Naşterea Mântuitorului – GUILLAUME DYE, „La figure de Jésus dans le Coran”, în vol. *Jésus. Une encyclopédie contemporaine*, Editions du Bayard, Paris, 2017, p. 350-351.

¹⁴ CRISTIAN BĂDILIŢĂ, *op. cit.*, p. 151.

ocurențe). Astfel, Maria devine modelul feminin al supunerii față de voia lui Allah (Dumnezeu), credincioasa musulmană prin excelență. Reîntoarsă cu Pruncul în sânul propriei sale familii, Maria devine ținta reproșurilor membrilor „neamului său”, care o acuză de nelegiuire (*i.e.* ar fi născut un bastard; ebr. *mamzer*), fiind numită „soră a lui Aaron” (*i.e.* „leproasa” clanului; cf. Numeri 12, 1-15; Deuteronom 9, 24). Cercetătorii sunt de părere că aici este vorba fie de un anacronism (Aaron este fratele lui Moise), fie că este o denumire generică ce se referă la descendență.¹⁵

Coranul vorbește de două ori, în mod direct despre Nașterea supranaturală a lui Iisus, din Fecioară, care nu este altceva decât expresia puterii creatoare a lui Dumnezeu (Allah): „Ea a zis: «Doamne, cum să am un copil fără să mă fi atins un bărbat?». I-a răspuns El: «Întocmai așa!». Allah creează ceea ce voiește El. Când El hotărăște un lucru, El spune doar «Fii» și el este de îndată!” (3, 47); „Nu se cuvine ca Allah să-Și atribuie un fiu! Mărire Lui! Dacă El hotărăște un lucru, atunci El zice «Fii!», iar el este!” (19, 35). Așadar, copilul din sânul Mariei este opera Creatorului, dar, încă o dată, este doar Fiul Mariei. Numele coranic al lui Iisus este *Isa ibn Maryam* (*i.e.* Issa fiul Mariei), o denumire importantă și foarte frecventă, folosită, pe lângă sublinierea ireductibilă a umanității sale, tocmai pentru a deturna cititorul de la denumirea creștină „Fiul lui Dumnezeu”. De aceea, în viziunea lui Mahomed, crearea lui Adam este mai importantă decât Nașterea din fecioara a lui Iisus, pentru că Adam n-a avut nici tată, nici mamă: „Înainte de Allah, Isus este asemenea lui Adam, pe care El l-a făcut din lut și apoi i-a zis lui «Fii» și el a fost” (3, 59); „Noi l-am făcut pe om din lut tare, provenit dintr-un nămol moale. Iar pe djinn l-am făcut și mai înainte, din focul fierbinte. Și [adu-ți aminte] când a zis Domnul tău îngerilor: « Eu am să fac un om din lut tare, provenit dintr-un nămol moale. Iar când îl voi face și voi sufla în el din duhul Meu, voi să cădeți dinaintea lui, prosternându-vă! Și s-au prosternat toți îngerii laolaltă” (15, 26-30).

Învățătura și minunile lui Iisus

În ceea ce privește învățătura Sa, Iisus se înscrie într-un șir firesc al profetilor inspirați de Dumnezeu: „Noi ți-am revelat ție după cum am revelat și lui Noe și profetilor de după el, precum Le-am revelat și lui Avraam, Ismail, Isaac, Iacob și seminiilor și lui Isus, Iov și lui Iona, Aaron și lui Solomon, și i-am dat lui David psalmii” (4, 163). Iisus este, așadar, doar o verigă într-un lanț al trimișilor lui Allah, care începe cu Avraam, trece prin „Profeti” și se termină cu Mahomed, care reprezintă punctul său culminant. Mandatul încredințat profetilor de către Dumnezeu este de a vesti

¹⁵ Cf. GERARD MORDILLAT, JEROME PRIEUR, *Jésus selon Mahomet*, Les Editions du Seuil/ ARTE éditions, Paris, 2015, p. 103.

Paradisul și de a trage un semnal de alarmă în privința chinurilor din Infern, pentru necredincioși: „[Și a trimis] trimiși – vestitori și prevenitori - pentru ca oamenii să nu mai aibă nici un fel de scuză față de Allah, după trimiși. Iar Allah este Puternic [și] Înțelept [*'Aziz, Hakim*]” (4, 165). Cu toate acestea, Iisus depășește linia profetică prin faptul că este Cuvântul lui Dumnezeu (*Kalima Allah*; cf. 4, 171; 3, 45).¹⁶

Mesajul divin este prezentat în Coran ca fiind unul foarte bine articulat și perfect coerent. În acest context, Iisus a fost trimis pentru a confirma Tora și a vesti Evanghelia: „Și l-am trimis Noi, după ei, pe Isus, fiul Mariei, întărind [Tora] care se afla dinaintea lui și i-am dat lui Evanghelia, în care este călăuzire și lumină, întărind Tora care se afla dinaintea lui, și drept călăuzire și îndemnare pentru cei cucernici. Deci să judece neamul Evangheliei după ceea ce Allah a trimis în ea! Iar aceia care nu judecă după ceea ce a pogorât Allah, aceia sunt netrebnici” (5, 46-47). Însă această insistență pe identitatea mesajului divin va servi drept pretext pentru polemica anti-iudaică, pentru că iudeii au comis anumite greșeli, nu au respectat Legea și au falsificat-o: „Dar au schimbat cei nedrepti cuvântul cu un altul decât cel care li s-a poruncit și am pogorât asupra celor care au fost nedrepti, pedeapsă din cer, pentru că ei au fost nelegiuți” (2, 59); „Dar aceia care au fost nelegiuți dintre ei au schimbat cu un altul cuvântul care li se spusese. Atunci, Noi am trimis asupra lor pedeapsă din cer, pentru că au fost nelegiuți” (7, 162). În accepțiunea coranică, „Evanghelia” nu trebuie asimilată însă cu textele creștine, ci mai degrabă înțeleasă ca o denumire generică ce desemnează revelația primită de la Dumnezeu și pe care Iisus Hristos le-a transmis-o oamenilor (cf. 19, 31-32).

Cât privește minunile săvârșite de Iisus, acestea sunt descrise destul de succint în textul Coranului. Vindecările săvârșite asupra orbilor și leproșilor, învierile din morți au fost posibile „cu voia lui Allah” (3, 49; cf. 5, 110).¹⁷ Mențiunea despre plăsmuirea unei păsări din lut și însuflețirea ei, prezentă în aceste două referințe este un episod pe care îl regăsim în Evanghelia lui Pseudo-Toma: „Copilul Isus, pe când avea cinci ani, Se juca după ploaie în albia unui șuvoi: aduna apele murdare în câteva gropi și le limpezea cu un singur cuvânt poruncitor. Frământând apoi cu mâinile noroiul moale, a plăsmuit douăsprezece vrăbii [...] Isus, lovindu-Și palmele una de alta, strigă vrăbiilor de noroi: «Luați-vă zborul!»! Și păsările au bătut

¹⁶ Musulmanii susțin că revelația s-a făcut în trei etape, corespunzătoare lui Moise, lui Iisus și lui Mahomed, ultima revelație fiind desăvârșită și singura de urmat - MAURICE BUCAILLE, *The Bible, the Qur'an and science: the Holy Scriptures examined in the light of modern knowledge*, 1st U.S. ed, Tahrike Tarsile Qur'an, Elmhurst, New York, 2003, p. 4.

¹⁷ Conform tradiției coranice (după cum au menționat Al-Qortobi și alții), Iisus a săvârșit patru învieri din morți, cu una mai mult decât cele trei relatate în Evangheliile canonice: pe Lazăr, care-i era prieten; pe fiul văduvei din Nain; pe fiica lui Iair și pe Sam, fiul lui Noe.

din aripi și s-au îndepărtat cu mare larmă” (II, 1-4).¹⁸ Spre deosebire de scrierea apocrifă, în care minunea săvârșită de Iisus denotă capacitatea Sa creatoare, în Coran verbul arab „a crea” (*khalaqa*) nu este folosit decât în legătură cu Allah. Este subliniată și neîncrederea iudeilor în minunile săvârșite de Iisus: „Și i-am respins pe fiii lui Israel de la mine, când tu le-ai adus semnele învederate. Iar aceia dintre ei care nu au crezut au zis: Aceasta nu este decât vrăjitorie limpede!” (5, 110c; cf. 61, 6c).

Natura și statutul lui Iisus față de Dumnezeu-Allah

În cele spuse mai sus, am subliniat deja câte ceva din tradiția coranică cu privire la natura și rolul lui Iisus Hristos, statutul Său față de Allah și locul Său în rândul profetilor (cf. 19, 30; 3, 48; 4, 171-172; 5, 72; 114, 117). Astfel, „Iisus coranic” este onorat ca Mesia (*masih*), trimisul lui Dumnezeu (*rasul Allah*), Profet (*nabi*), rob al lui Dumnezeu (*'abd Allah*). În același timp, am mai văzut și faptul că orice altă desemnare care L-ar putea pune pe picior de egalitate cu Allah (Dumnezeu) este respinsă categoric și considerată o minciună blasfematoare, în special din cauza obsesiei permanente vizavi de fantasma politeismului.¹⁹ Cum remarcam încă de la începutul analizei noastre, există un soi de ambivalență a receptării lui Iisus Hristos în textul Coranului, în sensul că, pe de o parte, Acesta constituie o etapă indispensabilă în rândul trimișilor lui Dumnezeu (Allah), dar, pe de altă parte, statutul Său este „prelucrat” pentru a-L face un precursor al lui Mahomed, deci un Profet al islamului. În consecință, putem vorbi despre o hristologie minimalistă, restructurată într-o anumită manieră odată cu venirea lui Mesia, care depășește realitatea existentă și desăvârșește revelația divină.

Într-un anumit fel, Coranul Îi acordă lui Iisus Hristos rolul de „Înaintemergător” al lui Mahomed, așa cum se întâmplă cu Sfântul Ioan Botezătorul în Noul Testament: „Și [adu-ți aminte] când Isus, fiul Mariei, a zis: «O, fii ai lui Israel! Eu sunt trimisul lui Allah la voi, întărind Tora de dinainte de mine și vestind un Trimis ce va veni după mine și al cărui nume este Ahmad!»” (61, 6). Deși nu apare decât aici în tot Coranul, numele Ahmad provine de la aceeași rădăcină (*harnide*) ca și numele Mahomed, care exprimă sensul de „laudă”, „preamărire”, „slavă”. Ambele denumiri au sensul comun de „prealăudat”, „preamărit”, „preaslăvit”, dar în textul coranic (spune tradiția musulmană în unanimitate) apar ca nume proprii, desemnând aceeași persoană: Profetul Islamului. Mergând și mai departe, unii cercetători islamici au pus această afirmație în legătură cu cea din Evanghelia după Ioan (14, 16-17), care vorbește despre promisiunea

¹⁸ CRISTIAN BĂDILIȚĂ, *op. cit.*, p. 134.

¹⁹ TARIF KHALDI, *op. cit.*, p. 23.

trimiterii Mângâietorului (gr. *Parakletos*), spunând că aici este vorba despre o referință ascunsă la venirea lui Mahomed (cf. gr. *periklutos* = „cel lăudat”; arb. *ahmad*).²⁰

Iisus este Profetul lui Dumnezeu trimis „oamenilor Cărții” (*i.e.* iudeii și creștinii), cărora li se poruncește în mod constant să se supună adevăratei revelații. Se induce astfel ideea continuității, de aceea islamul reclamă această dublă moștenire, precum și faptul că urmează „credința lui Avraam, adevărat credincios, care nu a fost dintre politeiști” (2, 135b), căci „Avraam nu a fost nici iudeu, nici creștin. El a fost credincios adevărat și întru totul supus lui Allah [musulman], și nu a fost dintre cei care-I fac semeni” (3, 67). Iisus este în definitiv o figură dezbinătoare, pe care iudeii o refuză și despre care creștinii și-au făcut o părere greșită, exagerând atunci când vorbesc despre natura Sa divină și despre Treime (cf. 4, 171; 5, 72-73). Pentru a conchide, în Coran, Iisus este Mesia (în acord cu creștinii și împotriva iudeilor) însă El nu este nici divin, nici Înviat (în acord cu iudeii și împotriva creștinilor).

Moartea și Învierea lui Iisus

Una dintre temele importante despre Iisus Hristos în textul Coranului vizează cele spuse despre moartea lui Iisus, în special în sura 19: „Și pacea fie asupra mea în ziua în care m-am născut și în ziua în care voi muri și în ziua în care voi fi adus la viață [din nou]!” (19, 33). Dar acest verset nu este singurul care face referire la moartea Domnului, ci pare să contrasteze cu un alt pasaj care se află în sura 4: „Și din pricina necredinței lor [*n.ns.* a iudeilor] și a clevetirilor grele pe seama Mariei. Și din pricina vorbelor lor: «Noi l-am omorât pe Mesia Isus, fiul Mariei, trimisul lui Allah!», în vreme ce ei nu l-au omorât, nici nu l-au răstignit pe cruce, *ci a fost făcut [cineva] să semene cu el [subl.ns.]!* Cei care au avut păreri diferite în privința lui [Isus], au fost în îndoială [în legătură cu moartea lui]; ei nu au avut cunoștință sigură despre ea [moartea lui], ci doar au urmat unor presupuneri. De bună seamă, nu l-au omorât. Ci Allah l-a înălțat la El. Iar Allah este Puternic și Înțelept [*'Aziz, Hakim*] (4, 156-158).

Este surprinzător faptul că iudeilor care declară că L-au omorât pe Mesia li se spune că, de fapt, nu L-au omorât, nici nu L-au răstignit pe Cruce, ci doar li s-a părut că au făcut-o. Se pare că formula *wa-lakin shubiha la-hum* (*litt.* a fost făcut să semene cu El) este problematică în limba arabă și, în consecință, a fost foarte disputată, fiind uneori tradusă în limbile

²⁰ C. JOHN BLOCK, *The Qur'an in Christian-Muslim Dialogue: Historical and Modern Interpretations*, Routledge, New York, 2014, p. 253-254.

moderne prin „era o asemănare pentru ei”.²¹ Cert este faptul că termenul *shubiha* desemnează o iluzie, un miraj, o aparență. Evreii au crezut că L-au răstignit pe Mesia, dar au fost victimele unei iluzii. Sfântul Ioan Damaschin ne confirmă faptul că a cunoscut acest verset coranic, scriind că, după învățătura lui Mahomed, „iudeii, nesocotind Legea, au vrut să-L pună pe Iisus pe Cruce, și, după ce L-au apucat, I-au răstignit doar umbra (gr. *estaurosos ten skian autou*). Hristos Însuși, zice el, nu a suferit nici Crucea, nici moartea. Căci Dumnezeu L-a luat alături de El în cer, pentru că Îl iubea”.²² Moartea lui Iisus este, așadar, în islam, un simulacru.

Interpretările musulmane legate de acest verset merg în două direcții diferite. Prima dintre ele spune că Dumnezeu a abuzat de evrei, făcând să apară în fața ochilor acestora o sosie. Cea de-a doua afirmă că Însuși Iisus i-a cerut unuia dintre ucenicii Săi să ia înfățișarea Sa și să treacă astfel drept El pentru a fi răstignit în locul Lui. Candidatul ales pentru acest rol ar fi fost chiar Iuda Iscarioteanul.²³ Or, acesta din urmă este un motiv prezent în Evangheliile gnostice, care proferează o hristologie dochetă și inventează această teorie a înlocuirii Mântuitorului cu altcineva, de exemplu Simon din Cirene (cf. Sf. Irineu de Lyon, *Adversus haereses* I.24.4). Este, așadar, evident că, în spatele versetului coranic, se află această teză gnostică: Iisus nu a fost omorât, căci Allah L-a înălțat la El. Aceasta este dovada faptului că Dumnezeu L-a scutit de moarte, iar iudeii și creștinii se înșală atunci când spun că Iisus a fost răstignit.

Mergând mai departe pe firul (teo)logic, ne punem întrebarea firească despre cum am putea explica faptul că o teorie dochetă, care în definitiv Îl divinizează pe Iisus Hristos, a fost preluată în islam care, dimpotrivă, respinge natura divină a „Profetului Iisus”. Un posibil răspuns ar fi că Mahomed a preluat, în mod automat, ideea fără a-i împărtăși motivațiile teologice. Natura „fiului Mariei” nu este dezbătută. În același timp, afirmația că Allah (Dumnezeu) și-ar fi lăsat trimisul să piară I-ar pune în pericol suveranitatea. Este, așadar, neconceput ca iudeii să-L fi

²¹ „Noi i-am pedepsit, căci au tăgăduit și o mare mârșăvie au spus despre Maria, după cum au mai spus: « Da, noi l-am ucis pe Cristos, Iisus, fiul Mariei, trimisul lui Dumnezeu ». Ei însă nu l-au ucis, nici nu l-au răstignit, ci numai li s-a părut așa [subl.ns.]. Cei care nu se înțeleg asupra lui sunt în îndoială, căci ei nu au nici o știință anume și nu urmează decât o nălucire [subl.ns.], fiindcă ei de bună seamă nu l-au ucis, ci Dumnezeu l-a înălțat la El, căci Dumnezeu este puternic, înțelept” (4, 156-158) – *Coranul*, Traducere din limba arabă, introducere și note: George Grigore, Ediția a V-a, Ed. Herald, București, 2018, p. 75-76.

²² JEAN DAMASCENE, *Ecrits sur l'islam*, coll. « Sources chrétiennes », vol. 383, Présentation, commentaire et traduction par Raymond LE COZ, Les Editions du Cerf, Paris, 1992, p. 212-213.

²³ Cf. ROGER ARNALDEZ, *Jésus. Fils de Marie, prophète de l'Islam*, coll. « Jésus et Jésus-Christ », vol. 13, Les Editions Desclée de Brouwer, Paris, 1980, p. 191-204.

condamnat la moarte pe Iisus, căci această decizie Îi revine în mod exclusiv lui Dumnezeu.

Pentru a înțelege ce spune cu adevărat textul coranic despre moartea lui Iisus trebuie să punem în legătură afirmațiile deja citate cu altele care aparent nu vorbesc în mod direct despre același subiectul. Am înțeles că Învierea va avea loc la sfârșitul veacurilor (cf. 19, 33b). Într-un alt loc se spune foarte clar că iudeii, încercând să-L omoare pe Iisus, „au viclenit, dar Allah a făcut ca planurile lor să nu izbutească, fiindcă Allah este cel mai bun dintre plănuitori! Când Allah a spus: « O, Isus! Eu îți voi da o răsplată îmbelșugată, te voi înălța la Mine, te voi mântui de cei care nu cred și îi voi pune pe cei care te-au urmat peste cei care nu cred până în ziua Învierii. Apoi la Mine va fi întoarcerea voastră și Eu voi judeca asupra celor în care voi nu vă înțelegeți” (3, 54-55). Concluzia acestei corelări este că moartea lui Iisus apare, cum am mai spus și mai sus, ca un simulacru, orchestrat de Dumnezeu-Allah viclean, tocmai pentru a-i înșela pe iudei și a-l elibera pe profetul Său, trăgându-l la El. Cu alte cuvinte, Allah nu și-a lăsat trimisul în mâinile iudeilor. Este foarte posibil, așadar, ca celebra afirmație coranică despre „înlocuirea” lui Iisus (cf. 4, 157) să se axeze mai degrabă pe o polemică anti-iudaică decât pe o polemică anti-creștină. Aceasta deoarece este evident faptul că evreii sunt în mod constant ținta atacurilor Coranului: în pofida tuturor „dovezilor incontestabile” pe care Allah le aduce, aceștia nu au crezut în Iisus, i-au calomniat mama și I-au acuzat fiul de magie (cf. 2, 87.253; 3, 86; 5, 110; 43, 64; 61, 6).²⁴

În loc de concluzii

Islamul se prezintă, așadar, ca religia monoteistă deținătoare a unei revelații „necontaminate” și cu totul adevărate. Izbânda acesteia va fi proclamat la sfârșitul lumii și va coincide cu a doua Venire a lui Iisus. În privința acestui subiect textele se dovedesc; totuși, a fi destul de laconice: „Și el va fi un semn pentru Cees; deci nu vă îndoiiți în privința lui și urmașimă pe mine, căci aceasta este o cale dreaptă!” (43, 61). Cert este faptul că, în aceste evenimente finale, Mahomed nu pare a avea vreun rol esențial, poate doar să asiste la biruința lui Iisus. Acesta din urmă este, în mod aproape ironic, singurul profet care se distanțează de credințele pe care se presupune că discipolii săi le au de la el. Acest lucru este valabil, în primul rând, legat de natura Sa divină (cf. 5, 116). Este ca și cum Coranul vrea să „corecteze” cele spuse în Evangheliile canonice, folosindu-se adesea de textele apocrife creștine, și să-L întoarcă pe Iisus *împotriva* lui Iisus. Propovăduirea Împărăției este ascunsă, moartea pe Cruce este negată sau cel

²⁴ GUILLAUME DYE, *op. cit.*, p. 354.

puțin pusă la îndoială, Învierea este împinsă la sfârșitul veacurilor, filiația divină este mai degrabă refuzată decât interpretată.

Încheiem cele spuse despre Iisus în textul Coranului cu răspunsul pe care El i-L va da lui Allah Preaslăvitul în Ziua Învierii: „Eu nu le-am spus decât ceea ce mi-ai poruncit: «Adorați-L pe Allah, Domnul meu și Domnul vostru!» Și am fost martor asupra lor atâta vreme cât m-am aflat printre ei. Și după ce m-ai luat la Tine, ai fost doar Tu Priveghetor peste ei, căci Tu ești Martor tuturor lucrurilor! «De-i osândești, ei sunt doară robii Tăi, iar de-i ierți pe ei, Tu ești [cel] Puternic, Înțelept [*'Aziz, Hakim*]!»” (5, 117-118).

Abstract: *The Representation of the Savior's Life and Activity in the Qur'an*

Regarding the connection between the Qur'an and the New Testament, we noted that Jesus Christ is often presented in the pages of the Qur'an as a moral model, along with his mother Mary. The events of the life of "Qur'an Jesus" are marked by marginal Christianity of the Monophysitism and by the Christian apocrypha circulating in the time of Muhammad in the Eastern space. The Qur'anic images of the figure of Jesus Christ present Him in His dignity as the Messiah, the Prophet, the Divine Sign, and the Word of God. The Qur'anic exegesis proposes variants that diminish the image of Jesus in the Qur'an, reducing him to a mere Prophet, despite obvious Qur'anic texts that state otherwise. The Qur'an does nothing but reforms the Christian morality and change the sense to other meanings assessed by Muhammad and the Caliphs of Islam as suitable for the social life of Muslim communities. References to the Biblical Jesus Christ in the text of the Qur'an are generally divided into four main themes, which are discussed in detail in this article: Birth and Childhood; Teaching and Miracles; Nature and Status before God (Allah); The Death and the Resurrection.

BIBLIOGRAFIE:

- ACHIMESCU, NICOLAE, „Cum este văzut Iisus Hristos în Coran”, în *Universul religios în care trăim*, coll. „Media Christiana”, seria „Lumina”, Ed. Basilica, București, 2013.
- ANGHELESCU, NADIA, *Introducere în Islam*, coll. „Orizonturi spirituale”, Ed. Enciclopedică, București, 1993, pp. 17-18.
- BLOCK, JOHN, *The Qur'an in Christian-Muslim Dialogue: Historical and Modern Interpretations*, Routledge, New York, 2014.
- CIUREA, MIHAI, *Epistola sobornicească a Sfântului Iuda: introducere, traducere, comentariu și teologie*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2018.
- *Coranul*, Traducere din limba arabă, introducere și note: George Grigore, Ediția a V-a, Ed. Herald, București, 2018.
- DYE, GUILLAUME, „La figure de Jésus dans le Coran”, în vol. *Jésus. Une encyclopédie contemporaine*, Editions du Bayard, Paris, 2017.
- *Evanghelii apocrife*, Traducere, studiu introductiv, note și prezentări de CRISTIAN BĂDILIȚĂ, Ediția a V-a, Ed. Vreamea, București, 2016.
- HABASH, MOHAMMAD, *Viața Profetului Mahomed*, Traducere de Mihai Valentin Vladimirescu, Nicoleta Presură, Ed. Universitaria, Craiova, 2009.
- JEAN, DAMASCENE, *Ecrits sur l'islam*, coll. « Sources chrétiennes », vol. 383, Présentation, commentaire et traduction par Raymond LE COZ, Les Editions du Cerf, Paris, 1992.
- KHALDI, TARIF, *Un musulman nommé Jésus. Dits et récits dans la littérature islamique*, Albin Michel, Paris, 2003.
- MARGUERAT, DANIEL, *Vie et destin de Jésus de Nazareth*, Editions du Seuil, Paris, 2019.
- MAURICE, BUCAILLE, *The Bible, the Qur'an and science: the Holy Scriptures examined in the light of modern knowledge*, 1st U.S. ed, Tahrike Tarsile Qur'an, Elmhurst, New York, 2003.
- MORDILLAT, GERARD; PRIEUR, JEROME, *Jésus selon Mahomet*, Les Editions du Seuil/ ARTE éditions, Paris, 2015.
- NOLDEKE, THEODORE, *The History of the Qur'an*, Leiden-Brill, Boston, 2013.
- ROGER, ARNALDEZ, *Jésus. Fils de Marie, prophète de l'Islam*, coll. « Jésus et Jésus-Christ », vol. 13, Les Editions Desclée de Brouwer, Paris, 1980.
- *Traducerea sensurilor Coranului cel sfânt în limba română*, Ediția a V-a, Ed. Islam, București, 2006, p. 163.